

kált jellemek, sőt egyáltalában nem jellemek, csak vitéz és lovagias katonák, akik igen a szívéhez nőttek a szerzőnek. Ez a meleg, szinte apai szeretet a könyv egyik legnagyobb szépsége: megszeretteti velünk a szereplőket, meg a szerzőt is. Ez a meleg apai szeretet ugyan néha botlásba is viszi, mert a nagy szerető lelkesedésben észre sem veszi, hogy ugyanazt az eseményt meséli el más nevekkel és más színhelyen, ahogy az apa sem veszi észre sokszor, hogy hallgatóit untatja fiának egy már többször emlegetett kedves vonása vagy hőstette.

Takáts Sándor másik nagy érdeme zamatos magyar nyelve, amelyet a kor ismeretéből és szeretetéből eredő, izlésesen mérsékelt archaizálása tesz még kedvesebbé. Az elbeszélés, a mesélgetés stílusában közli velünk adatait. Nem élezi ki a helyzeteket, nincsenek csattanói, se meglepő fordulatai. Előadásának bája éppen ebben a keresetlen egyszerűségben, a minden mesterkéltségtől való mentességben van, amelyet még növel lépten-nyomon megjelenő meleg kedélye. Aki szeret jó vacsora után a melegre fűtött szobában egy pohár bor és egy jó szivar mellett elbeszélgetni a régi időkről, annak tetszeni fog Takáts Sándor könyve is.

Fábián István.

Kozma Andor Petőfi-je. (Költői regény. Bp. 1927. 248 l. Pantheon-kiadás.) A Petőfiről szóló költői igényű művek legtöbbjét valamely külső alkalmisság (márciusi ünnepek, évfordulók, szoborleplezés stb.) hozta létre. Ez a magyarázata annak, hogy a különben gazdag s formailag és műfajilag változatos teremben aránylag oly ritkán a művészi önéleírás nyoma. Az indítékul szolgáló hangulat selyemfátylán ugyanis gyakran csak tört fényvel csillog át a tárgy költőisége, amiből megérthető, hogy a segesvári nagy halott kultuszát ápoló költői emlékek hatalmas sorából Arany János, Endrédi Sándor és Herczeg Ferenc ismert művein kívül alig egy pár él a köztudatban. Utóbbiak csoportjába tartozik Kozma Andornak több, e tárgykörbeli verse közül a százéves fordulókor írt szép Petőfi-szimfóniája. A szatirái s heti krónikái révén nem kis népszerűségnek örvendő költő most egy vaskos kötetre terjedő munkával lepte meg az irodalom barátait: verse foglalta Petőfi életrajzát, még pedig igen pontos időrendben s egészen aprólékos részle-

tességgel. A kísérlet nem új, mert vagy negyven évvel ezelőtt Mátray Lajos és Váradi Antal is megpróbálkoztak hasonlóval, sőt a centenárium alkalmából Hamvas Józseftől is jelent meg egy Petőfi című négy énekes költői elbeszélés. Mindezek azonban sokkal rövidebbek a most megjelenőnél és több szabadsággal alakítják tárgyukat.

Kozma Andor «költői regény»-nek nevezi munkáját, mintha azt akarná mondani, hogy íme az élet a maga lát-szólág száraz tényeivel olykor méltó versenytársa a legcsapongóbb alkotó képzeletnek. Ez így is van, és ha Kozmának csakugyan ennek bemutatása volt a célja, akkor könyve e felfogás igen érdekes megvalósításának tekintendő. Csak az a kérdés, hogy a késszen kapott anyagnak ilyen fokú bármily bravúros technikai készsége valló felhasználása nem esik-e a művészi eredetiség rovására? Mert igaz ugyan, hogy a költészet hatása nagyrészt formai mozzanatokon fordul, csakhogy e mozzanatok elsősorban az alakítás mikéntjére, tehát a műformára s nem csupán verstechnikai ügyességre vonatkoznak.

A kilenc énekre oszló mű szerkezeti tagoltsága s az egyes részek felírása (Csillaghullás, Bolygóúz, Örvény, Marstól Minerváig stb.) azt mutatja, hogy Kozma a krónikás közlésen túlmenő becsvágygal dolgozott, de viszont az adatokhoz való ragaszkodás mégis csak a történelmi énekek fényeserű előadását idézi az olvasó szívébe. A költő szinte feltűnő tartózkodással húzódik félre, hogy helyet adjon az élet realitásának s csupán egy-egy jelző vagy alkalmi reflexió útján juttatja kifejezésre a szereplőkhöz és helyzetekhez való érzelmi viszonyát. E túlzásba vitt objektívítás lehet a magyarázata annak is, hogy az alakok belső rajza szinte eltörlődik az egymásra toluló külső mozzanatok mellett. Oly öntudatos költőnél, mint a kitűnő szerző, ez az eljárás kétségtelenül meglepő. Lehet azonban, hogy e körülmény a tárgy és műforma főntebb jelzett egyéni felfogásán alapul. A könyv kiállítása izléses, de helyesírása nem fedi az Akadémia szabályait (attya 78, 91. l. stb.; cigány, gúnynyal, fenkölt stb.). Mi oka lehet e különösségnek? Vagy csupán sajtóhibákról van szó? *K. Gy.*

Gragger-émlékkönyv — németül. (Aus den Forschungsarbeiten der Mitglieder des ungarischen Instituts und

des Collegium Hungaricum in Berlin. Dem Andenken Robert Graggers gewidmet. Herausgegeben vom Bund der ehemaligen Instituts- und Collegiumsmitglieder. Berlin u. Leipzig, 1927. 264 l. Walter De Gruyter u. Co.)

A közműveltség zászlóvivőit megillető hála és kegyelet hozta létre azt a becses kiadványt, melyben a berlini Magyar Intézet és a Collegium Hungaricum tagjai kutató munkájuk újabb eredményeinek közzétételével áldoznak egykori szellemi vezérük, a korán elhunyt Gragger Róbert emlékének. A budapesti királyi magyar egyetemi nyomdától izléssel kiállított könyvet a magyar és porosz kultuszminiszterek igaz megbecsüléstől áthatott s az alkalmiságot ünneppé avató sorai vezetik be. Utánuk, mint erre illetékes tényező, a mi közoktatási minisztériumunk főiskolai ügyosztályának főnöke, a jeles tollú Magyary Zoltán méltatja a berlini egyetem néhai magyar tanárának tudománypolitikai érdemeit. A tömörségben is sokatmondó cikk tárgyához illő szabatossággal utal arra, hogy Gragger az elsők között emelt szót a tudományos utánpótlás intézményszerű biztosítása érdekében, továbbá, hogy ugyanakkor, midőn a nemzetközi tudományos együttműködés fontosságát hirdette, arra is felhívta a figyelmet, hogy az ilymódon szervezett munkában az egyes népek csak akkor érvényesülhetnek kellőképen, ha előzőleg a *nemzeti* erők szellemi összefogása az egész vonalon megvalósult. A szép cikk helyesen állapítja meg, hogyha az újabban tervszerűen irányított tudományos munka terén némi eredményt értünk el, e siker előmozdításában, a világhatásztrófa utáni erkölcsi és szellemi újjászületésen kívül — elvitathatlan érdeme van Gragger Róbertnek is.

A kötet többi része huszonkét szerző huszonegy dolgozatát foglalja magában különböző tudományágak (filozófia, filológia, néprajz, természettudomány) szerint csoportosítva. E rövid ismertetés keretében, sajnos, nincs mód az új szempontokban sem szűkölködő tanulmányok eredményeinek részletes fölsorolására, de még így sem hagyható említés nélkül, hogy az értekezések többsége nemcsak fölfogásában, hanem tárgyilag is Gragger főntebb érintett eszmeköre hatását mutatja.

Egyebekben a bölcséleti cikkek közül Brandenstein Béla, Prohászka Lajos és Muzsnai Dénes elvontabb tárgyú fejtegetései mellett Gál Jánosé (a műfor-

mák fejlődésének fokozatairól) szélesebb körök érdeklődésére is számot tarthat, míg a filológiai és néprajzi dolgozatok sorából Barta János (Molnár F. mint drámaíró), Farkas Gyula (Reviczky német költeményeiről), Koszó János (a magyar romantizmusról), Moór Elemér (a Grimm-féle Elvarázsolt királyleány meséjéről) és Pukánszky Béla (Tinódi és az egykorú német hírlapi verses krónikák) tanulmányai új szempontjaik s adataik révén az irodalomtörvényeknek szolgálnak okulásul, esetleg alapul a további kutatás számára.

A gazdag tartalmú könyv egészében ékes bizonyítéka a Gragger nevéhez fűződő szellemi magvetés termékenységeinek. *B. Gy.*

György Lajos; Szomjúság. (Versek.)

György Lajos a költészet ihletett óráit egy versében bűvös köpönyeggé szimbolizálja, amit sutba dob, amikor robotos napok közelednek. Vendéglátóba toppan be a líra hajlékába, ha elmenekülhet a kötelességtől, a családtól, az élet szürkeségéből, hogy «gondolatait költészetre érleltesse» a műsák takaréktűzhelyén, akik bizony állhatatos leányzók és nem szeretik az időszaki látogatásokat. Így aztán lemondás, fáradt egyhangúság, kiegészített tüzekben való siránkozás formájában jelentkezik a szerelem; a műsák egész szívét, teljes életet, nagy hitet akarnak és nem érlelik gyümölcse a legokosabb és leglogikusabb gondolatokat sem. Mégis, mert nem hálátlanok egészen, valami csöndes mélabúval besugarazzák látogatójuk fáradt alakját, aki eltéved időnként a «depketáncos völgybe» a józan, hideg csillagok alól. György Lajos kötetének legszebb verse a *Megnyugvás* című, ezzel a szakasszal végződik és maradék nélkül adja vonatkozásait a lírával és az irodalommal:

«Néha a vérem forrbban lobog
S fájnak, fájnak az elszalasztott évek,
De frissen, büszkén dobban a szívem,
Ha kis fiam két szép szemébe nézek».

Hazafias versei közül sikerült az «Amíg a másé» című, a családi lírának is meleg, derűs színeit tudja felcsillantani néhol, de a Dölyfhöz és az Álomhoz is ír verseket, amelyek már kevésbé sikerültek:

«Libeg a Dölyf és vágat az Álom,
Reccsen a küllő, roppan az oldal,
Két tüzes táltos halálba nyargal»...